

**Тақриз ба таҳқиқоти диссертатсионии Жумакулов Жамшид
Панжиевич дар мавзуи “Мунчики Тирмизӣ ва муҳити адабии Чағониён
дар асри X ва ибтидои асри XI” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади
илмии филология аз рӯи ихтисоси 10.01.01 – Адабиёти тоҷик.**

Шеърҳои форсии тоҷикӣ дар асрҳои X-XI ба андозае камол ёфтааст, ки роҳи инкишофи минбаъдаи онро комилан ҳамвор карда, муҳимтарин заминаҳои тақомулро гузошта буд. Чун маълум аст, ки муҳимтарин тамоюлотҳои гоյавию бадеии шеърҳои форсии тоҷикӣ дар ҳамин аҳд равшан гашта, рағнақи минбаъдаи адабиёти классикии моро бе ин сарчашмаи бою муҳим тасаввур кардан аз имкон берун аст, омӯхтану таҳқиқу баррасии осори бозмондаи ин давра аз муҳимтарин вазифаҳои адабиётшиносии имрӯзаи мо маҳсуб мешавад. Аз ин лиҳоз, кӯшиши ба силки таҳқиқ кашидани ашъори яке аз намоёнтарин намоёндагонии ин аҳд - Мунчики Тирмизӣ бисёр муҳим арзёбӣ мегардад.

Ҳарчанд Мунчики Тирмизӣ яке аз шоирони бузурги классикӣ маҳсуб шуда, маҳсусан дар замони худ аз саромадони шеърҳои адаб будааст ва ба қавле «девори шеърҳои аҳли фазлу завқ назди хеш медоштаанд ва байт байти осорашон бар забони мардумон рағон будааст», мутаассифона, ба иллати аз байн рафтани девонаш ва камтар аз 500 байт боқӣ мондан аз он, дигар аз назари таҳқиқ дар қанор монда буд. Маълум аст, ки бештари шоирони классикии мо, ки дар давраҳои нахустини шеърҳои форсии тоҷикӣ умр ба сар бурдаанд, ба сабаби қанғову оташсӯзиҳои замони муғулҳо ва пештар аз ин аҳд ҳам ба дасти ҳосидону бадхоҳон девонашон ё дар оташи нестӣ набуд шудааст ва ё бодии фаромӯшӣ ба ҳар ҷо пароканда кардааст. Муҳимияти зинда кардани ному қамъовариҳои абёти парокандаву аз қари фаромӯшиву ношинохтагӣ баровардану наҷот додани шоир ва ашъори ӯро муҳаққиқи ин диссертатсия хуб дарк намудааст ва ба воситаи ин таҳқиқоти басо арзишманд мо бо Мунчики тоҷик, ки ба қавли ҳудаш «суҳанам оливу ширин» аст, комилан ошноӣ пайдо намудем.

Чун ривоҷи шеърҳои адабии форсии тоҷикӣ дар асрҳои X-XI ба як қатор омилҳои таърихӣ ва иҷтимоӣ вобастагии зич дошта, таърихи зиндагонии Мунчики Тирмизиро ба қаринаи номи мамдӯҳони вай ва давраи зисту ҳукумати онон метавон таъйид кард, дар боби аввали диссертатсия муаллиф ин масъаларо ба риштаи таҳқиқ кашида, бо истифода аз иттилооти сарчашмаҳои адабиву таърихӣ мавзуи мазкурро бисёр олимона таҳқиқ намудааст.

Муҳаққиқ бо тақя ба андешаи донишмандони бумиву хориҷӣ иртиботи мантиқӣ байни таҳаллуси шеърӣ бо муҳтавои шеърҳои шоир,

тунду тезию сухани нешдору ҳаҷвомези омехта бо мунчи шеъри Мунчик ва ширинии сухани дилпазиру шоиронаи ўро мавриди таҳлил қарор дода, «алфози хубу маонии бикр ва ибороти балиғу истиороти нодир»-и шоирро нозукбиниона дар боби алоҳида дарёфт ва таҳқиқу баррасӣ кардааст.

Ҳарчанд ганҷинаи шеъри шоир офатзадаи ҳаводиси рӯзгор шуда, андак абёте аз ашъори Мунчик то ба замони мо боқӣ мондааст, муаллифи диссертатсияи мазкур бо таҳлили амиқу дақиқи ашъори бозмондаи ӯ бар устодии шоир дар сухансароии форсии тоҷикӣ шаҳодат дода, «дар шоирӣ саканаи замон ва дар лутфи табъ хулосаи даврон» будани ӯро ба ҳаводорони назми классикӣ дар боби охирони кор ба исбот расондааст.

Аз ҳамин лиҳоз диссертатсияи номзодии Жумакулов Жамшид Панжиевич дар мавзуи «Мунчики Тирмизӣ ва муҳити адабии Чағонийн дар асри X ва ибтидои асри XI» таҳқиқоти тозаи илмӣ буда, дорои афзалиятҳои муҳим мебошад.

Бо вучуди ин муваффақиятҳо ба баъзе камбудихо дар автореферат метавон ишора кард, ки зикри муҳимтарини онҳо ба андешаи инчониб ба фоидаи кори минбаъда хоҳад буд:

1. Муаллиф дар баъзе мавридҳо ба иттилооти сарчашмаҳои адабиву таърихӣ ва андешаҳои донишмандони муосир ишора мекунад, аммо хулосаи ҷамъбастии худро баён намекунад. Масалан, дар мавриди таҳаллуси шоир ва умуман вожаи «мунчик» муаллиф бо овардани андешаҳои муҳаққиқони дигар қаноат намудааст.
2. Пеш аз ин таълифот донишмандони зиёде дар бораи тозагиҳои шеъри Мунчик изҳори назар намудаанд. Муаллифро мебоист гиреҳҳои сарбастаи андешаҳои ин муҳаққиқонро кушуда, ба баҳс ворид мешуд ва андешаҳои навро ба ҳаводорони шеъри шоир пешниҳод менамуд. Масалан, муҳаққиқи шинохтаи эронӣ Шафеии Кадканӣ вижагиҳои истиораҳои мавҷуд дар шеъри Мунчики Тирмизиро баррасӣ карда, ӯро «нуқтаи муқобили Кисой» шинохтааст, аммо муаллифи диссертатсия гиреҳи ин андешаи муҳаққиқро ба хонанда накушодааст. Ва ё муҳаққиқи зикршуда Мунчикро «дар асри хеш чехраи тозае ... аз назари шоирона» пиндошта, ӯро пешрави Абулфараҷи Руниву Масъуди Саъду Анварӣ шинохтааст, диссертант ҳам бояд ин баҳсро давом медод ва нуқтаи ҷамъбастиро дар ин мувоҳиша мегузошт.
3. Хуб мешуд, агар муаллифи диссертатсия зербоби алоҳидаро ба тозагии услуби сухансароии шоир мебахшид.

Албатта, камбудиҳои зикргардида хусусияти тавсиявӣ дошта, арзишу аҳаммияти илмиву амалии диссертатсияро коҳиш намедиханд.

Хулоса, таҳқиқоти Жумакулов Жамшид Панжиевич дар мавзуи “Мунчики Тирмизӣ ва муҳити адабии Чағонӣ дар асри X ва ибтидои асри XI” ба талаботи бандҳои 31-37-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ гардидааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илми филология аз рӯи ихтисоси 10.01.01 - Адабиёти тоҷик доништа шавад.

**Доктори илми филология,
директори Институти илмҳои
гуманитарии ба номи академик
Б.Искандарови АМИТ**

Қаландариён Ҳоким Сафар

«31» августи соли 2023

Суроға: 736001, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ВМКБ, шаҳри Хоруғ, кӯчаи Деҳотӣ 80, х.23
Тел.: +992 934892626
E-mail: hokim_k@mail.ru

Имзои доктори илми филология
Қаландариён Ҳоким Сафарро
тасдиқ мекунам

**Сардори шӯъбаи кадрҳои
ИИГ АМИТ**

Назаршоева Ч.Р.

«31» августи соли 2023

Суроға: 736001, шаҳри Хоруғ, кӯчаи У.Холдоров, 4
тел: +992 935261982
E-mail: chilla1982@mail.ru

